

AÑASKIT

Conocer Nuestra Patria

Año 2/96 Mayo

Nro 4

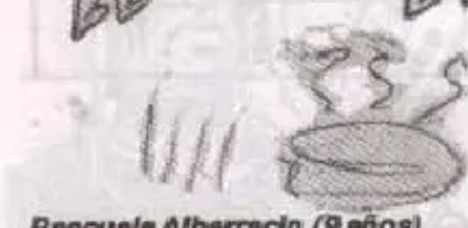
Kay siqlykunata Añaskituman
wawakuna Santiagumanta,
Raqaypampamanta ima
apachimunku

Apolina Saavedra 3ro. Básico.

Victoria Calvo 3ro. Básico

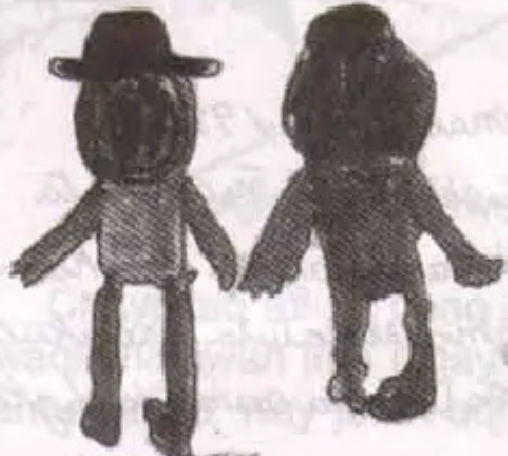

Pascuala Albarracin (9 años)

Altagracia Sandoval 3ro. Básico

Antonio García 5to Básico
Fermin Vallejos 5to Básico

Cirilo Cabrera 3ro. Básico

Florentino Rojas 5to. Básico

Remberto Camacho 5to. Básico

Grover Pardo 4to. Básico

Añaskituman qillqaspa apachimunku

Raqay pampa 22 de marzo de 1996
 Ñuqayku Kayku yachakuykuna 6° ñiqimanta
 Kunanqa Ñuqayku willarirgayku kuintituma-
 nta: imata mamayki rurachkan, punku
 wasapi kisuta mitichkan, may chay kiswi,
 allqu uquykusqa, may chay allquri,
 akakuy ripurqa, may chay akari, wallpa
 thaluliyurqa, may chay wallpari, runtukuy
 ripurqa, may chay runturi, laris uchuykusqa,
 may chay larirri, mirakuy ripurqa, may
 chay mirari anzilitur uyarikun, may chay
 anzilitur, uwarinkupicha, may chay
 uwarinkuri, chhilupicha:

Marina Cordiro Rosales

Marcelina Baldeviana albararim

Margarita Montaña Ruiz

Ñuqanchikpis
 atisunman nin...
 Añaskituman ima
 qillqayllatapis
 apachiyta.

Raqay pampa 22 de marzo de 1996

Ñuqayku Kayku yachakuykuna 6° ñiqimanta
 Kunanqa Ñuqayku willarirgayku abarkar-
 manta Ñuqaykuga mana rapatuta uraykuchku
 Ñuqaykuga mana rapatutaga awandachykuchku
 ratuta ukirpayku:

Ñuqaykupa ojutataga churakuyku mama
 Chokisniykuta tumis Mama nanachinawaykupaq

Ñuqaykupa pirlla Churakuyku.

Piluta fontomaykupaq imalla

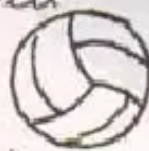
uptawan imatachur ruwayku

Chayta aparichimurqayku

Ñuqayku Kayku

Mario Camacho Federico Camacho

Felix Cabrera, Felix Sarita

1.781 watapi jatun ukharikuy kasqa

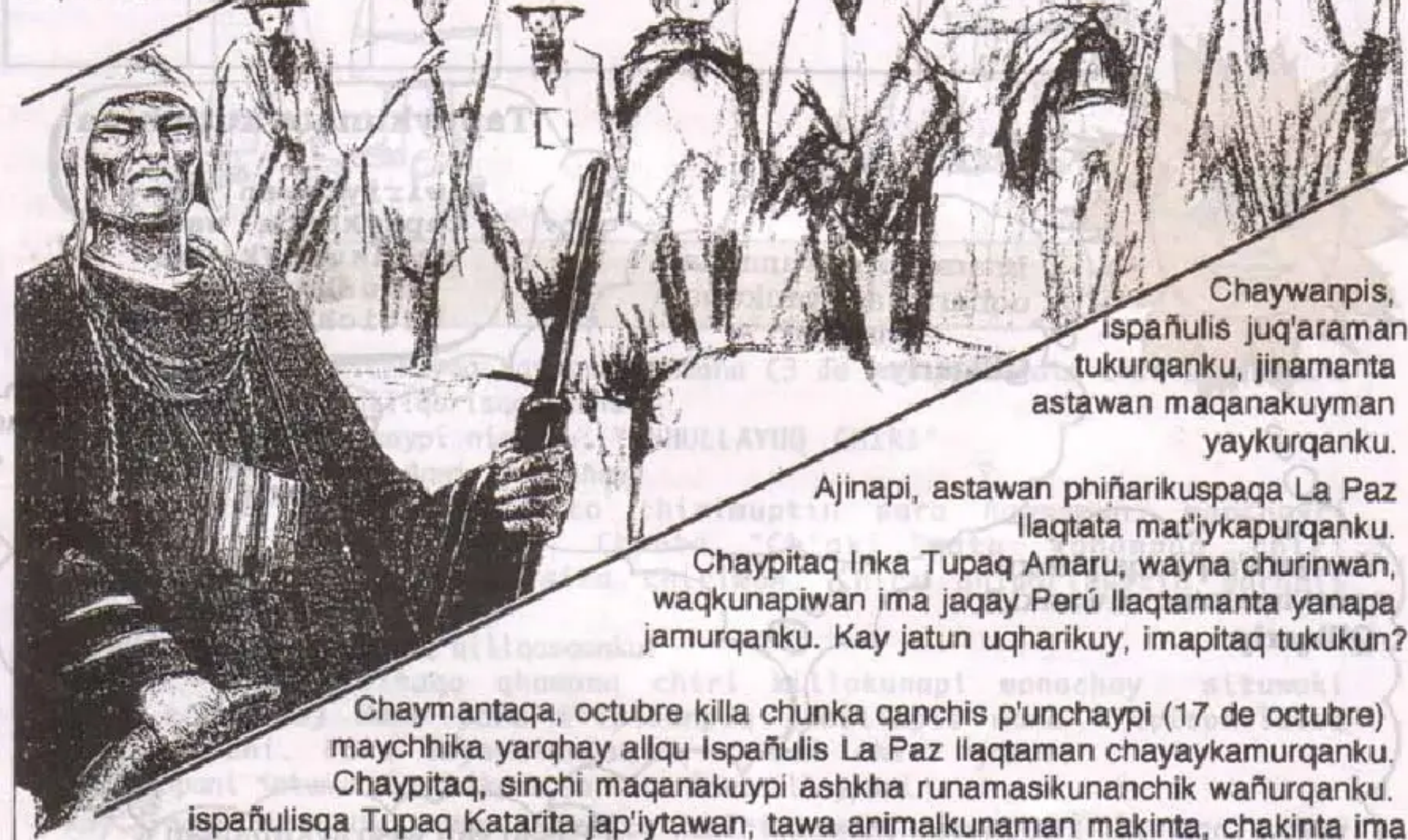
Ñawpataqa, ispañulis q'ara runakuna kay jallp'a patapi runa tiyakuqtaqa chaki urankupi saruwaq kanchik. Chayniqta pusaq chunka waranqa aswan runamasikunanchik 1.781 watapi may jatunta phiñarikurqanku. La Paz llaqtata suqta killa junt'ata muyuykurqanku, nitaq ni pi llaqta ukhumanta llusqsimurqachu, nitaq yaykurqankuchu.

Chay kutipi Julian Tupaq Katari, ispañulismanta kaykunata mañarqa:

Uk. Ispañulis jallp'anchikmanta llusqsinankuta.

Iskay. Armasninkuta kaypi saqichunku

Kimsa. Corregidores, oficiales Ispañulis, hacendadokunata, tatakurakunata ima, makinchikpi saqichunku.

Chaywanpis, ispañulis juq'araman tukurqanku, jinamanta astawan maqanakuyman yaykurqanku.

Ajinapi, astawan phiñarikuspaqa La Paz llaqtata mat'iykapurqanku.

Chaypitaq Inka Tupaq Amaru, wayna churinwan, waqkunapiwan ima jaqay Perú llaqtamanta yanapa jamurqanku. Kay jatun uqharikuy, imapitaq tukukun?

Chaymantaqa, octubre killa chunka qanchis p'unchaypi (17 de octubre) maychhika yarqhay allqu Ispañulis La Paz llaqtaman chayaykamurqanku.

Chaypitaq, sinchi maqanakuyipi ashkha runamasikunanchik wañurqanku.

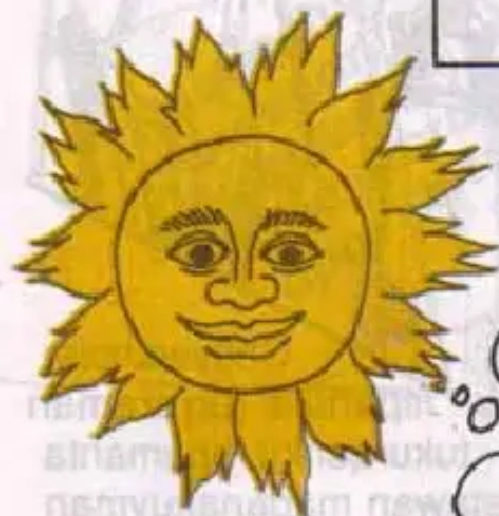
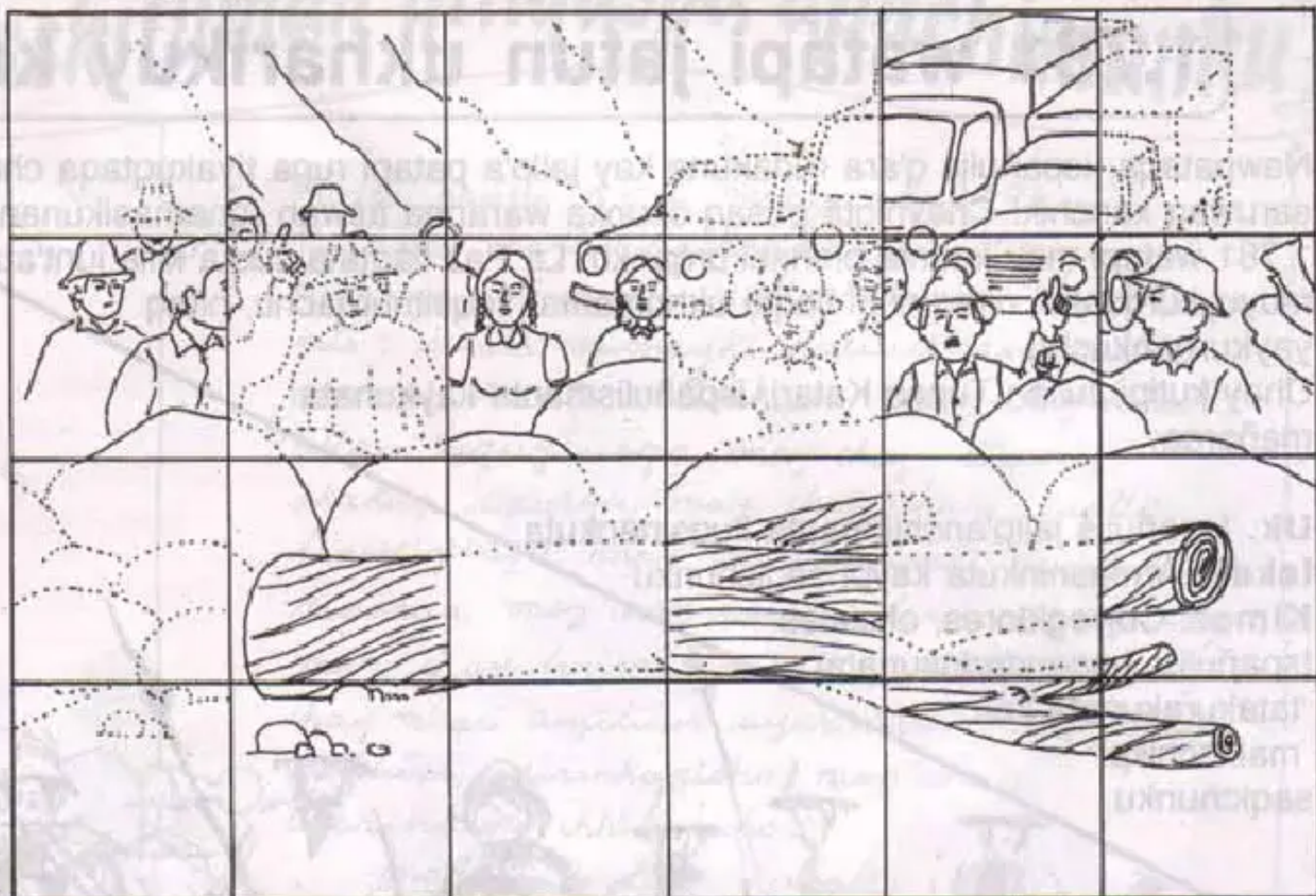
ispañulisqa Tupaq Katarita jap'iytawan, tawa animalkunaman makinta, chakinta ima watarqanku, chaymantá, aysachirqanku wañunankama. Chakin, makin Tupaq Katariqta t'ipikurqa. Sapa suyumantaq apachisqanku, runa rikuspa manaña uktawan uqharikunanpaq. Bartolina Sisa warmintapis wañuchirqanku sinchita maqanakusaptin. Jinallataq tukuy ayllunta ñaraq wawakunanta, tatakunanta ima wañuchirqanku. Kikillantaq pikunachus jap'ichikurqanku chaykunatapis ruwarqanku.

Ajina llakiypi kay uqharikuy tukukurqa, maypichus runamasikunanchik La Paz llaqtata suqta killata wisq'arqanku. Ashkha llawarta tatakunanchik jichasqanku kay uqharikuyipi.

Kay parlasqaymanta, imatá qan umachakunki waway?, qillqariwaq.

Kunanpis uqharikuykunaqa kallanpuni:

Kay siqiykuna mana tukusqachu. **Gan** tukuchariy. **Atillankitaq** tukuy laya llimp'iwan (colorear) llimp'iyta. **Tukuytawan** t'ukuriy: **Imatataq** ruwasanku chay wawqi masikuna?.

Tapuykunata kutichina

Ñawiriytawan, kay tapuykunata wawa masikunaykiwan khuskamanta kutichiychik.

Imaraykutaq runa masi uqharikuspa yankunata wisq'an?

Qillqariy:

Tatayki yankuna wisq'aq llusinkuchu?

Qillqariy:

Yan jark'aq llusiptinku qanri imatataq ruwanki,?

Qillqariy:

Pasaq yan wisq'aykunaman comunidadniykimanta rirqankuchu manachu?

Qillqariy:

Yachayninchikta Waturina

Ñañay...kay p'anqata riqsirqankichu?

Ari, ukpacha ñawirqaniña. Periódico "Conosur" nin, jatun tatakunap yachayninta jap'ispa 1989 watamanta 1992 watakama paykunawan parlarisqa. Chay yachayninkuwantaq qillqakusqa kay p'anqa.

Ima sutikuchkan chay p'anqari?

"Pachamanta Umanchakuna" sutin kasqa.

PACHAMANTA UMANCHAKUNA

- Jatun tatanchik nichkarqa kay cruzmantaña (3 de mayo) pachata chiripi qhawana nispa, chaymantapis qillqarisqankuchu?
- Kayqa á...tariniña kaypi nichkan: "CHHULLAYUQ CHIRI"
- Imanintaq chirimanta ñawirina ñañay?
- Kay jinata nichkan: "Sinchita chirimuptin para ñawpamun, manchayri waliq wata chay wataqa" Chantá "Ch'aki wata kananpaq chiri qhiparikamun, manachayqa pisita chirimun. Chiri qhiparikuptin parapis qhiparikamullantaq"
- Chhullamantari imatataq qillqasqanku?
- Uyariy: "kay chiritaga qhawana chiri killakunapi manachay situwaki killapi (agosto) Mana para t'ipinanpaq chhullapis mana t'ipispallataq urmamullanpuni. Para sayapunanpaqtaq ch'aki chiri jamun"
- Ajinatapuni jatun tatanchikpis parlaq. Ñawirillaypuni.
- Kay jinata nin: "Uk tuta sinchita chirimunman, qasapuni kanman, chay chulla urmasqataqa chhullunkarpanman yuraq pachallata; chayqa willawanchik para wata kananta". Samarina kunaanqa, qhipaman ñawillasuntaq.

Tapuykunata kutichina

Ñawiriytawan mayqintaq chiqan qillqasqa kachkan, chayta muyupi raqhay.

Uk- Cruz raymi 30 de mayo?

Iskay- Cruz raymi 3 de mayo?

Kimsa- Enero killapichu chirita qhawana?

Tawa- Agosto killapichu chirita qhawana?

JAMPI QHURAKUNAMANTA PARLARINA

*Iwakalistu,
Wira wira
waliq
chaypaqqa.*

*Chaqra patapiqa achkha
yachayniyuq kayku.
Imamanta unquspapis
nuqallayku pampapi qhura
puquqkunawan jampikuyku.
Ñapis chiri killakuna
kaypiña, Unquspari
imawantaq janpikusunman?
Kay kunitan willarisqayki:*

IWUKALISTU IMAPAQ WALIQ?

*Iwakalistu sach'a patapi Juliyansitu t'urumanta wasinta
ruwakusqa, jinallapi uk warmi wawa chimpaykamuytawan llullu
laqhikunata t'ipin. Juliyansitutaq chayta rikuytawanqa warmi
wawataqa tapun:*

- Imapaqtaq chay laqhikunata apachkankiri?*
- Ay... Juliyanchitu, waway ch'aki ujuwan sinchi unqusqa kachkan,
manaña parlariytapis atinchu, chayta jampimusaq.*
- Imaynatataq jampinki chay laqhiwanri?*
- Kay llullu laqhita nina qanqipi q'uñirpachiytawan pichunman
laq'ana, chantá, kunkanman, pulmunninman ima. Ajinata
ruwaytawantaq sumaqta q'uñichana.*

WIRA WIRA IMAPAQ WALIQ?

*Imaynatataq wira wirawan
mamaykichik jampisunkichik?
Gutuchaykukuytawan qankuna pura
parlarispa qillqariychis
yachayniykichikta.*

*Wira wirata kay p'alta rumipi
siqiwaq (dibujar) Imaynatataq kay
jampi qhurita?*

San Juan Raymimanta parlarina

Ukta mana yachankichiqchu wawqikunay?... Tata Maniku jaqay Phuyu, Mizque provincia jap'iyanta willariwan kay San Juan Raymimanta; manachu uyariyta munankichik?

Munaykupuni ari.

Añaskito: Jaqay Phuyu chiqapiqa San Juan raymi chayamuptinqa, ancha kusiy nin uywakunapaq, chay p'unchayqa wasiyuqkunaqa wakichinku nin millmita, yakuta, puka sanqhu yakitusta ima.

Wawakuna: Imapaqtaq chayta wakichinkumanri?

Añaskito: Nuqaqa yachachkani tata Maniku willariwasqanrayku:

Imapaqtaq millmita, yakuta, tiñinata ima San Juanpi wakichukunku? Ruwariychis wawqikunay: qhillqariychis manachayqa siqiyichis (dibuja)

Kaypi qillqariy:

Tata Isiku raymi

Añaskitu: Kay p'anqata

ñawiqkuna: Manachu waq

raymimantafataq willariwaykuman?

ñapis tata Isiku raymi ripunña,

qanpaq qhawasqaykiman jina chay

raymi imaynata ruwarikun,

tatakunaykita tapurisp,

manachay yachachikniykita

tapurisp willariy:

UMANCHAKUSPA PUQLARIKUNA

WA	KA	ALL	QU
WI	SA	UY	WA
PU	TU	PU	KA

Kunanqa kaykunata k'utuspa puqlarikuqjina, simikunata tarina, sapa simita tarispataq jaqay paña laruman qillqarina.

Pichus kaypi raqhayta qallariman karqa, manachu kunan qan atiwaq imallatapis munasqaykita ruwayta?

